

ARCHIV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY

Zpráva o činnosti pracoviště za rok 2005

1. VĚDECKÁ ČINNOST PRACOVIŠTĚ A UPLATNĚNÍ JEJÍCH VÝSLEDKŮ

Stručná charakteristika vědecké činnosti pracoviště

A AV ČR je pracovištěm zvláštního charakteru:

1. Archivní práce: AAV ČR patří mezi specializované archivy, tj. shromažďuje a zpracovává archiválie z provenience AV ČR (všech složek, orgánů a ústavů), dalších vědeckých společností a předních vědeckých osobností. V intencích zákona o archivnictví (zákon o archivnictví a spisové službě a o změně některých zákonů č. 499/2004 a na základě vyhlášky o podrobnostech výkonu spisové služby č. 646/2004 a vyhlášky č. 645/2004, kde je jmenovitě uveden v § 60) jsou mu uloženy úkoly: dohlíží na spisovou službu v Akademii věd ČR, zajišťuje předarchivní péči a skartační řízení, odborná školení, poskytuje metodická doporučení a konzultace, provádí odbornou rešeršní činnost. Nadílnou částí činnosti Archivu je zpřístupnění uložených fondů, a to za využití moderních metod (např. nadfondových archivních pomůcek databázového charakteru). V letošním roce bylo k 31. 12. 2005 přejato 86,2 bm písemnosti do 50 fondů institucí a fondů osobních a k 21. prosinci se uskutečnilo 550 badatelských návštěv, přičemž služeb badatelny využil 131 badatel, z toho 20 zahraničních (SRN 10; Polsko 3; Slovensko 2; USA 2, Finsko 1; Itálie 1; Švýcarsko 1), což představuje i přes nutné uzavření badatelny kvůli stěhování ve srovnání s loňským rokem nárůst.
2. V historickém výzkumu se AAV ČR soustřeďuje na dějiny vědeckých institucí a život a dílo vědeckých osobností a rovněž na vybrané problémy starších a moderních českých dějin.
3. Kodikologické práce: významnou součástí AAV ČR je oddělení pro soupis a studium rukopisů, jehož hlavním úkolem je vytváření generálního katalogu bohemikálních rukopisů neúřední povahy uložených doma i v zahraničí. Oddělení je v republice ojedinelým centrem kodikologického výzkumu, nad nímž má metodický dohled Komise pro soupis a studium rukopisů, složená z významných odborníků oboru.

Nejdůležitější výsledky vědecké činnosti a jejich aplikací

Archivní činnost, archivistika

- Vyšel první svazek řady D Práci z Archivu Akademie věd, soustřeďující především informace o nově uspořádaných fondech od roku 1996. Přehled fondů a sbírek uložených v Archivu AV ČR, umístěný na webových stránkách Archivu byl zásadně přepracován a doplněn dle aktuálního stavu (www.archiv.cas.cz).
- V rámci archivních zpřístupňovacích prací byly sestaveny *inventáře* osobních fondů *Kamila Hennera st., Josefa Charváta, Edaurda Kastnera a Mileny Linhartové, Antonína Štolce*; adjustovány a revidovány byly inventáře *Jaroslava Průška a Milady Paulové*; v podobě inventárního seznamu byl zpracován fond *Ivana Málka*. Pořádány jsou osobní fondy *Jan Böhma, Adolfa Černého-Rokyty, Miroslava Boháčka a Rudolfa Urbánka* (I. Ebelová). V oblasti institucionálních fondů byly uspořádány tři brněnské fondy: *Biofyzikální ústav ČSAV, Geografický ústav ČSAV a Hornický ústav ČSAV*. Pokračuje se v pořádání *Sudetendeutsche Anstalt für Landes- und Volksforschung, Liberec, Ústavu fyzikální chemie a elektrochemie J. Heyrovského (1972–1988), Legislativně právního odboru Úřadu prezidia ČSAV a Státního ústavu pro lidovou píseň*.
- Průběžně se doplňují data z nově uspořádaných fondů do databáze *generálního osobním rejstříku* z osobních fondů a fondů předchůdců ČSAV. Pomocí programu firmy BACH jsou vedle nově pořádaných fondů *převáděny do elektronické podoby starší pomůcky* s cílem zjednodušit, prohloubit a zpřehlednit využívání archivní dokumentace; v roce 2005 to bylo 31 inventářů. Průběžně je doplňován informační systém badatelny on-line, pro nějž jsou tyto e-pomůcky v primární i sekundární podobě nezbytným základem. *Fonografické a filmové i klasické dokumenty jsou zajišťovány* převádním do digitalizované podoby, resp. na moderní média.
- Do databáze celorepublikového programu *PEVA*, přístupného na internetu, jsou každoročně doplňována data o fondech Archivu.
- Významně bylo posílena *sbírka rozhovorů s významnými představiteli a pamětníky vývoje české (československé) vědy v 2. polovině 20. století*.

Dějiny vědeckých institucí a osobností, starší a moderní české dějiny

- K dějinám vědy a vědeckých institucí byl připraven sborník statí *Slovanství a věda v 19. a 20. století* (řada A, svazek 8 řady Práce z Archivu Akademie věd, viz příloha I).

- Pro různé vědecké sborníky a časopisy byly připraveny příspěvky k problematice *působení některých osobností české vědy v 2. polovině 19. a ve 20. století, česko-polských styků, společenského klimatu a světa vědy v době první světové války, působení žen v českých vrcholných vědeckých institucích*; vyšly nebo jsou v tisku další stati z dějin přírodních věd, z dějin vědeckých institucí či o životě a díle významných představitelů vědy a vzdělanosti, mimo vlastní publikační média Archivu viz podrobněji ASEP.

Kodikologie, soupis a studium rukopisů

- Publikován výsledek práce na grantovém projektu *Iluminované rukopisy českého původu v polských sbírkách* (GA ČR, č. 404/02/0182, řešitel P. Brodský) ve Studiích o rukopisech – Monographia IX.
- Publikován výsledek práce na grantovém projektu *Rukopisné fondy centrálních a církevních knihoven v České republice* (GA ČR, č. 404/02/0130, řešitel S. Petr) jako 4. díl Průvodce po rukopisných fondech v České republice ve Studiích o rukopisech – Monographia X.
- Publikován byl výsledek prací Františka Hoffmanna na grantovém projektu *Rejstříky městské sbírky jihlavské z let 1425–1442*. Sv. 1 a 2. *Místopis města Jihlavy v první polovině 15. století* (GA ČR, č. IAA8077302, viz příloha I).
- Vyšly nebo byly připraveny stati s rozborů jednotlivých významných rukopisů (např. *Jistebnického kancionálu*) i *celých fondů rukopisů uložených v různých knihovnách a jinde* (např. Strahovská knihovna), k činnosti *Josefa Dobrovského v kodikologii*, vyšel pravidelný *aktuální bibliografický přehled kodikologické literatury*; stati vycházejí ve Studiích o rukopisech XXXV a v dalších odborných časopisech či ve sbornících z akcí (podrobněji viz ASEP).

Nejvýznamnější popularizační aktivity pracoviště

Výstavy:

- Akademien als Träger der Kulturidentität „Akademie jako nositelé kulturní identity“: Düsseldorf (universita) – Praha, foyer budovy AV ČR, vernisáž 14. dubna 2005 (Německo), 30. května 2005 (Česko) (viz též ad 4).
- Exil v Československu – putovní výstava, AAV ČR spolupořadatelem, vernisáž 27. září 2005, výstava končila 8. ledna 2006 v Clam-Gallasově paláci v Praze, putuje dále do Olomouce a jedná se o prezentaci v Berlíně (viz též ad 3).
- Den otevřených dveří spojený s prohlídkou budovy a výstavou nejceněnějších exponátů – celkem 80 návštěvníků.

Další aktivity:

- Pravidelná spolupráce s Akademickým bulletinem AV ČR – připraveno 10 medailonů významných vědců v řadě „Portréty z Archivu“.
- Podíl na přípravě publikace věnované J. B. Foersterovi (předsedovi České akademie věd a umění).
- Spolupráce s Krátkým filmem, Českou televizí a Českým rozhlasem.
- Články v regionálních periodikách ap.

Specifické informace o pracovišti, změnách v jeho struktuře a vědecké orientaci, o výsledcích atestací a o překážkách a problémech v činnosti pracoviště

Významným mezníkem v existenci AAV ČR v roce 2005 bylo získání nové, účelové archivní budovy, která odpovídá evropským parametrům a nově vytyčeným požadavkům archivního zákona. Tato významná událost, a to i v dějinách Akademie věd ČR, si vyžádala pečlivou přípravu a značné osobní nasazení všech pracovníků.

Příprava a průběh stěhování AAV ČR: Od 1. 1. 2005 do 25. června 2005 probíhaly revize všech archivních fondů a ostatního archivního materiálu deponovaného v pěti různých budovách. Stěhování archivních fondů do nové budovy probíhalo od 18. 7. do 22. 8. 2005, kolaudace budovy se uskutečnila až 13. 10. 2005. Přes tuto tíživou a fyzicky velice náročnou situaci probíhaly podle plánu i spisové prohlídky a skartace, badatelna, která představuje naši spojnicí s veřejností, až na velice krátké období uzavření (kratší než v jiných archivech) zaznamenala dokonce nárůst badatelů ve srovnání s rokem 2004 (viz též bod 1).

Archiv také reagoval na závěry evaluační komise (např. výrazně omezil počet tzv. malých pracovních úvazků).

2. VĚDECKÁ A PEDAGOGICKÁ SPOLUPRÁCE PRACOVIŠTĚ S VYSOKÝMI ŠKOLAMI

Informace o spolupráci s vysokými školami při uskutečňování doktorských studijních programů (DSP) a magisterského a bakalářského studia:

Pravidelná výuka:

- Katedra dějin a didaktiky dějepisu Pedagogické fakulty UK v Praze (Úvod do studia dějepisu, výběrové semináře, diplomový seminář, doktorandský seminář – A. Míšková).
- Témata v současnosti vedených diplomních prací v souvislosti s dějinami vědeckých institucí a vědeckých osobností za využití fondů AAV ČR: Milada Paulová, časopis Student. Obhajobou je uzavřena práce na téma Postoj katolické církve k zákonu o jednotné škole (z pozůstalosti Z. Nejedlého), která bude navržena na cenu AGON (A. Míšková).
- Vedení mezinárodního studentského semináře Wien–Praha–Mnichov (A. Míšková).
- Katedra didaktiky a filosofie přírodních věd Přírodovědecké fakulty UK v Praze (výběrové přednášky – J. Janko)
- Fakulta humanitních studií ZČU v Plzni (výběrová přednáška – J. Janko).
- Pedagogická fakulta UHK – výuka kodikologie pro studenty oboru archivnictví (M. Tošnerová).
- Katedra ekonomiky, manažerství a humanitních věd Fakulty elektrotechniky ČVUT, výuka historie se zaměřením na dějiny technických oborů a ČVUT (M. Josefovičová).
- Členství v oborových radách PedF UK, FSV UK – Míšková, PřF UK, FHS ZČU, PřF MSU Brno – J. Janko.

Jednorázové přednášky pro VŠ studenty:

- Katedra dějin a didaktiky dějepisu PedF UK – S. Petr, D. Brádrlová, J. Hálek.
- Ústav českých dějin FF UK v Praze – příprava exkurze posluchačů historického prosemináře do Archivu AV ČR – J. Chodějovský.
- Letní škola slovanských studií FF UK– přednáška pro zahraniční studenty Geschichte der wissenschaftlichen Körperschaften in Boehmen – A. Míšková.
- Účast ve výzkumném záměru Katedry českých a československých dějin FF UK – A. Míšková.

3. SPOLUPRÁCE PRACOVIŠTĚ S DALŠÍMI INSTITUCEMI

Průběžná spolupráce se realizuje v těchto směrech:

Časopisy:

spolupráce při vydávání časopisů *Dějiny věd a techniky* a *Kuděj – Časopis pro kulturní dějiny*;
členství v redakčních radách: *Dějiny věd a techniky*, *Kuděj*

Vědecké společnosti:

aktivní členství ve výboru *Společnosti pro dějiny vědy a techniky*, v *Komisi MK pro výběr rukopisů určených k digitalizaci*, v sekci *Informatika v archivnictví ČAS*, ve výboru *Sdružení českých, moravských a slezských historiků – Historického klubu*

Odborné instituce:

- Archiv hl. města Prahy, Pražská edice (účastnil se též Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, Ústav dějin umění AV ČR), Tereziánská iniciativa, putovní výstava Exil v Československu: AAV ČR se podílel koncepčně a autorsky; Muzeum města Brna – údaje o významných vědeckých osobnostech a o brněnských akademických pracovištích pro internetovou encyklopedii města Brna.
- v projektu *Memoria mundi VISK 6*, v *česko-německé komisi historiků MZV*;
- v *Grantové agentuře Ministerstva kultury ČR*, v *oborové komisi GA ČR*;
- v *radě Ústavu právních dějin Právnické fakulty UK*, ve *vědecké radě Národního technického muzea*.

Jiné instituce:

- Galerie Langhans – další vytváření fotosbírký AAV ČR: AAV pomáhá při určování fotosbírký Galerie, získává tak právo tyto sbírky bezplatně využívat (viz též 1. d – popularizace).
- Pravidelná spolupráce, realizující se zejména formou rešerší, konzultací a oponentur, probíhá s Knihovnou Národního muzea, oddělením rukopisů Národní knihovny, se Západočeským muzeem v Plzni, s Archivem

Národní galerie a některými státními archivy (Kolín, Jihlava, Brno), s Centrem medievistických studií, s Komisí Českého historického ústavu v Římě.

4. MEZINÁRODNÍ VĚDECKÁ SPOLUPRÁCE PRACOVIŠTĚ

Instituce a akce

- Heinrich-Heine-Universität Düsseldorf: Putovní výstava (viz 1/c) a česko-německé kolokvium v Düsseldorfu a Praze: Düsseldorf 15. dubna 2005, 8 referentů, z toho 3 čeští, 1 GB a ostatní němečtí; Praha 31. května 2005, 11 referentů, z toho 7 čeští, 4 němečtí.
- „Velmožové vědy“ – pracovní seminář AAV ČR s mezinárodní účastí (celkem 35 účastníků, z toho 4 zahraniční).

Jednotlivci

Prof. Dr. Dr. h.c. Detlef Brandes – Heinrich-Heine-Universität Düsseldorf
Prof. Dr. Gertrude Cegl-Kaufmann – Heinrich-Heine-Universität Düsseldorf
Prof. Dr. Eduard Mühle – Westfälische Wilhlems-Universität Münster

Informace o významných mezinárodních vědeckých spolupracích pracoviště

- Ve spolupráci s Archiwum Nauki PAN i PAU v Krakově na projektu „*Kulturní a vědecké styky mezi českými zeměmi a Haličí v 19. a první polovině 20. století*“ byly realizovány studijní pobyty v Krakově a v Praze. Bezprostředním výsledkem byly dvě přednášky – „Gollowa szkoła historyczna i jej przedstawiciele (Goll, Bidlo, Pekař) na tle stosunków czesko-polskich” na zasedání Komisji dla historii nauki Polskiej Akademii Umiejętności (18. 5.) a „Refleksje nad nową ustawą archiwalną i archiwami specjalistycznymi” v krakovské pobožce Stowarzyszenia Archiwistów Polskich” (19. 5.). Výsledkem spolupráce je sborník „Slovanství a věda v 19. a 20. století“ (odevzdán do tisku) a hlavním výstupem projektu edice korespondence českých orientalistů s jejich krakovským protějškem Tadeuszem Kowalským. Edice je připravena do tisku a vyjde v roce 2006 jako samostatná publikace vydaná nákladem A AV ČR a PAU. S AN Pan i PAU byla uzavřena nová smlouva o spolupráci pro léta 2006–2008.
- Spolupráce s Ústředním archivem SAV v Bratislavě na projektu „*Kontakty a spolupráce mezi českými a slovenskými vědeckými osobnostmi a institucemi ve světle archivních dokumentů*“ – v roce 2005 realizovány oboustranné studijní cesty a projektu uzavřen sestavením přehledu o pramenech v obou archivech a přípravou statí z obou smluvních stran pro společný sborník, který bude vydán v polovině roku 2006. Na konci r. 2005 byla uzavřena nová smlouva o spolupráci na léta 2006–2008.

Mezinárodní projekty, na nichž se pracoviště podílí

Projekt *Online Dictionary of National History of Sciences Bibliographies and Archival Sources* International Union for the History and Philosophy of Science/Division for the History of Science (IUHPS/DHS) – Elektronická databáze pramenů z dějin přírodních věd v českých archivech – zajišťují H. Barvíková, J. Boháček, M. Švadlenová, projekt byl podpořen UNESCO.

Pokračuje intenzivní spolupráce se Sekcí univerzitních archivů a archivů výzkumných institucí Mezinárodní archivní rady (SUV ICA, nevládní organizace přidružená k UNESCO) (A. Míšková, H. Barvíková), kde A AV ČR spolupracuje též s Ústavem dějin – Archivem UK na přípravě semináře sekce v Praze.

Spolupráce s Centre internationale codicologique při Bibliothèque Royale Bruxelles (St. Petr, P. Brodský).

Členství Archivu v nově ustavené European Society for the History of Sciences (Bruxelles) – na konci roku 2005 před uzavřením.

O dalších aktivitách Archivu AV ČR v roce 2005 informují přílohy:

[Nejdůležitější výsledky](#)

[Publikace](#)

[Využití badatelny](#)